

**Zrinka Greblo
Ksenija Bosnar**

Originalni znanstveni rad

FAKTORSKA STRUKTURA RODITELJSKE POTPORE DJECI U SPORTU

1. UVOD

Roditeljsko ponašanje prema djeci nije jednostavna kategorija. Razmatrajući stilove roditeljstva na razini najveće generalnosti, utvrđeno je postojanje dva faktora roditeljstva, nazvanih roditeljska toplina i roditeljski nadzor (Vasta, Heith i Miller, 1998.). Roditeljska toplina očituje se u količini podrške, ljubavi i u ohrabrivanju nasuprot odbacivanju, neprijateljstvu i izrugivanju. Roditeljski nadzor se ogleda u stupnju u kojem je dijete nadzirano, upravljano i podvrgnuto disciplini nasuprot ostavljanju bez nadzora. Na specifičnijoj razini, može se očekivati još složenija struktura roditeljskih postupaka. Kako se ona očituje u životu djece sportaša, nije sasvim izvjesno. U pregledu istraživanja sudjelovanja roditelja u sportu njihove djece Woolgar i Power (1993.) prepoznaju tri osnovna oblika roditeljske potpore bavljenja sportom: ona koja se može očitovati kao emocionalna podrška (primjerice, djetetu u stresu), pružanje informacija (primjerice, davanje savjeta), ili kao konkretna pomoć (financijska, u prijevozu i slično). Postavlja se pitanje je li moguće generalizirati ovaj nalaz i hoće li se slična struktura pojaviti u rezultatima istraživanja na drugim uzorcima i s drugim varijablama. Važnost roditelja u formiranju mladog sportaša je sve bolje dokazana, što upućuje na važnosti istraživanja ponašanja roditelja vezana uz sport njihove djece.

Stoga, cilj ovoga rada je provjera strukture roditeljske potpore djeci u sportu uz pomoć hijerarhijske faktorske analize.

2. METODE

Istraživanje je provedeno na 250 učenika oba spola iz petih do osmih razreda jedne gradske osnovne škole. U okviru redovne nastave učenici su dobrovoljno i anonimno popunili skalu roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003.). Skala sadrži 24 tvrdnje koje se odnose na roditeljsko osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom, pozitivna potkrepljenja dječjeg bavljenja sportom, roditelje kao modele za bavljenje sportom i roditeljska vjerovanja u dobrobit za zdravlje i socijalnu dobrobit bavljenja sportom. Odgovor na tvrdnje ispitanici su dali na pet-stupanjskoj ljestvici, od “potpuno netočno” kodirano s 1, do “potpuno točno” kodirano s 5.

Rezultati su obrađeni hijerarhijskom komponentnom analizom u dva reda s promax transformacijom (Hendrickson i White, 1964.) na obje razine i Guttmanovim i Kaiserovim kriterijem za broj zadržanih faktora (Fulgosi, 1979.), također na obje razine.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Komponentna analiza matrice korelacija čestica skale roditeljske potpore djeci u sportu rezultirala je s pet komponenti s varijancom većom od 1. Prva svojstvena vrijednost sugerira na postojanje jednog jakog prvog predmeta mjerenja. Pet puta je veća od druge svojstvene vrijednosti i objašnjava 36.8% ukupnog varijabiliteta čestica. (Tablica 1.)

Pet komponenti izlučenih iz matrice korelacija čestica skale roditeljske potpore transformirano je u promax poziciju. Sklop promax faktora nalazi se u Tablici 2., korelacije promax faktora su u Tablici 3., a korelacije čestica s faktorima su u Tablici 5. Prvi promax faktor dosta je sličan prvoj glavnoj komponenti skale roditeljske potpore djeci u sportu. Definiran je s dvanaest čestica koje se odnose na različite oblike roditeljske podrške, od verbalne do materijalne. Uključuje čestice različitog manifestnog sadržaja kao što su “Roditelji mi pomažu u organizaciji prijevoza, prehrane i sl. da uz druge obveze ne zanemarim sport” (broj 14), “Moji roditelji uvijek opaze kad postanem vještiji u svom sportu” (broj 21) ili broj 13 “Kad se natječem, roditelji su moji redoviti navijači”. Može se prepoznati kao faktor opće podrške djetetu u sportu.

Tablica 1. Svojstvene vrijednosti veće od 1 matrice korelacija čestica skale roditeljske potpore djeci u sportu, pripadajući postotak varijance glavne komponente i kumulativni postotak varijance.

Komponenta	Svojstvena vrijednost	% varijance	Kumulativni % varijance
1.	8.831	36.796	36.796
2.	1.749	7.286	44.083
3.	1.401	5.837	49.920
4.	1.255	5.230	55.150
5.	1.079	4.497	59.647

Drugi faktor je definiran česticama 1, 9 i 17 i nedvosmisleno reprezentira roditeljsku potporu usmjerenu na sport kao instrument osiguranja zdravlja i poželjne fizičke spremnosti. Treći faktor određuje pet čestica (2, 3, 10, 11 i 19) koje govore o vjerovanjima o sportu kao poželjnoj socijalnoj okolini, sigurnoj od nasilja i drugog

neželjenog ponašanja. Četvrti faktor je definiran česticama 4, 12 i 20 koje govore o zajedničkom bavljenju sportom ili zajedničkom gledanju sportskih prijenosa s roditeljima. Na petom faktoru nalazi se samo jedna veća vrijednost, za česticu 6 “Roditelji mi pomažu da uvijek imam čistu i urednu sportsku opremu”.

Prva četiri faktora su dobro definirana i prepoznatljiva, dok peti nije. Solucija s pet faktora je možda produkt slučajnog titraja rezultata, gdje je peta svojstvena vrijednost veća od jedan tek na drugoj decimali. Ovu pretpostavku bi trebalo provjeriti ponovljenom analizom na rezultatima drugačijeg uzorka ispitanika, i eventualno, s proširenim skupom čestica koje opisuju roditeljsko ponašanje. Iz matrice korelacija faktora (Tablica 3.) također se može pretpostaviti da je peti faktor artefakt. Prva četiri faktora imaju međusobno niske do osjetnih korelacija (pojedinačno, sve značajne na razini $p < 0.01$) dok peti faktor ima beznačajne i jednu nisku korelaciju (pojedinačno, značajnu na razini $p < 0.05$) s preostalim faktorima.

Tablica 2. Faktorski sklop (S) nakon promax transformacije pet faktora ekstrahiranih komponentnom analizom matrice korelacija čestica skale roditeljske potpore djece u sportu. Vrijednosti koje su najveće u retku označene su ojačanim tiskom.

Čestica	S 1	S 2	S 3	S 4	S 5
1. Moji roditelji smatraju da je važno da se bavim sportom da bih bio zdraviji.	.083	.815	-.065	-.135	.007
2. Mojim roditeljima je drago kad sam s društvom iz sporta.	.158	.009	.588	.090	.204
3. Moji roditelji smatraju da mi u sportu nitko ne može nauditi.	-.125	-.155	.708	.167	.112
4. Kad odemo na izlet ili na odmor, redovito se sa svojim roditeljima bavim nekim sportom.	.088	.133	-.187	.630	.281
5. Moji roditelji rado gledaju kako se bavim sportom.	.573	.039	-.048	.171	.186
6. Roditelji mi pomažu da uvijek imam čistu i urednu sportsku opremu.	.078	.161	.083	-.031	.765
7. Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost.	.556	-.150	.317	-.099	.246
8. Moji roditelji su ponosni što se bavim sportom.	.506	.017	.429	-.157	.190
9. Roditelji žele da se bavim sportom da bih bio spretniji i snažniji.	-.173	.889	.030	-.003	.208
10. Moji roditelji smatraju da su sportaši dobro društvo za mene.	-.248	.357	.572	.111	.248
11. Kad znaju da sam na sportu, moji roditelji ne brinu za mene.	.223	-.040	.638	-.315	-.135

Čestica	S 1	S 2	S 3	S 4	S 5
12. U mojoj porodici rado zajednički gledamo sportske prijenose.	-.037	-.124	.204	.727	-.192
13. Kad se takmičim, roditelji su moji redoviti navijači.	.846	-.134	-.153	.196	.089
14. Roditelji mi pomažu u organizaciji prijevoza, prehrane i sl. da uz druge obveze ne zanemarim sport.	.857	-.022	-.015	.036	-.035
15. Moju sportsku opremu financirali su roditelji.	.815	-.181	.016	-.088	-.005
16. Kad pričaju drugim ljudima o meni, moji roditelji rado ističu da se bavim sportom.	.548	.345	.034	-.092	-.032
17. Moji roditelji žele da budem otporan na bolesti pa me potiču da se bavim sportom.	.025	.835	-.086	-.018	.054
18. Mojim roditeljima je drago kad se u našoj kući skupi moje društvo iz sporta.	.401	.226	.165	.207	-.195
19. Moji roditelji su sigurni da me u sportu nitko neće nagovarati da pijem, pušim ili uzimam drogu.	-.152	.065	.671	.270	-.278
20. U mojoj porodici se često zajednički bavimo nekom sportskom aktivnosti, bez obzira na razlike u godinama.	.123	-.103	.138	.681	.004
21. Moji roditelji uvijek opaze kad postanem vještiji u svom sportu.	.753	.093	-.022	.079	-.064
22. Ako trener zatraži, moji roditelji će rado pomoći u organizaciji treninga i natjecanja.	.783	-.055	-.110	.135	.123
23. Moji roditelji nisu nikada štedjeli novac kad je bilo u pitanju moje bavljenje sportom.	.587	.203	-.063	-.178	-.084
24. Roditelji rado razgovaraju sa mnom o mom sportu.	.484	.311	.010	.155	-.305

Tablica 3. Matrica korelacija promax faktora prvog reda (F)

FAKTOR	F 1	F 2	F 3	F 4	F 5
F 1	1.000	.557	.534	.388	.131
F 2	.557	1.000	.548	.337	.075
F 3	.534	.548	1.000	.185	.029
F 4	.388	.337	.185	1.000	.112
F 5	.131	.075	.029	.112	1.000

U drugom redu analize ekstrakcija je rezultirala s dva faktora (Tablica 4.). Prva svojstvena vrijednost ponovno je znatno veća, a druga svojstvena vrijednost tek prelazi jedinicu. Faktori drugog reda također su podvrgnuti promax transformaciji koja je dala soluciju s faktorima u niskoj korelaciji $r=0.144$.

Tablica 4. Rezultati faktorske analize drugog reda: svojstvene vrijednosti matrice korelacija promax faktora roditeljske potpore djeci u sportu, pripadajući postotak varijance faktora prvog reda i kumulativni postotak varijance.

Komponenta	Svojstvena vrijednost	% varijance	Kumulativni % varijance
1	2.328	46.556	46.556
2	1.011	20.220	66.776
3	.810	16.194	82.970
4	.439	8.789	91.759
5	.412	8.241	100.000

Sklop i struktura faktora drugog reda (Tablica 5.) pokazuju da su četiri interpretirana faktora prvog reda formirala jedan faktor, a peti, neinterpretirani faktor prvog reda odgovoran je za drugi promax faktor u drugom redu hijerarhije. Solucija koja je utvrđena ovim istraživanjem nije uvjerljiv dokaz za postojanje hijerarhijske strukture roditeljske potpore djeci u sportu s više od jednim faktorom u drugom redu hijerarhije. Rezultati mogu upućivati da se neki oblici ponašanja, kao što je održavanje higijene dječje odjeće i obuče generiraju putem drugačijih mehanizama od ostalih oblika roditeljske potpore. S druge strane, solucija može biti rezultat slučaja nastalog zbog nevelikog prigodnog uzorka ili odabira čestica za opis roditeljskog ponašanja. Struktura i dimenzionalnost roditeljske potpore djeci u sporta i dalje ostaje problem koji treba istražiti.

Tablica 5. Sklop (Σ) i struktura (Φ) faktora drugog reda u prostoru faktora prvog reda (F)

Faktori prvog reda	$\Sigma 1$	$\Sigma 2$	$\Phi 1$	$\Phi 2$
F 1	.820	.093	.833	.212
F 2	.837	-.030	.833	.091
F 3	.816	-.186	.789	-.068
F 4	.491	.336	.539	.407
F 5	-.057	.947	.080	.938

4. LITERATURA

1. Bosnar, K. (2003.). Roditelji kao partneri školskog sporta: empirijska mjera roditeljske potpore. U: Puhak, S. i Kristić, K. (Ur.). V. Konferencija o sportu Alpe - Jadran, Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa RH, str. 11-18.
2. Fulgosi, A. (1979). Faktorska analiza, Zagreb: Školska knjiga.

3. Hendrickson, A.E. & White, P.O. (1964.). PROMAX: A quick method for rotation to oblique simple structure. *British Journal of Statistical Psychology*, 17, 65-70.
4. Vasta, R., Haith, M.M. I Miller, S.A. (1998.). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
5. Woolgar, C. i Power, T.G. (1993.). Parent and sport socialization: views from the achievement literature. *Journal of Sport Behavior*, 16: 171-189.

* prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta br. 034-0342618-222 – (*Razvoj algoritama za testiranje multivarijantnih strukturalnih hipoteza*) potvrđenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske